
98-2-RE

CAUSA 98-2-RE

Número de registre: 46-1998. Recurs d'empara

SENTÈNCIA DEL DIA 2 D'OCTUBRE DE 1998

BOPA núm. 51, del 7 d'octubre de 1998

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional el dia 12 de juny de 1998 pel Ministeri Fiscal, mitjançant el qual interposa recurs d'empara contra l'aute de data 14 de maig de 1998 dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia en l'expedient concursal F-22-3/97 per presumpta vulneració del dret a la jurisdicció en la seva vessant del dret a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i atès que el Ministeri Fiscal sol·licita al Tribunal Constitucional que dicti sentència en la qual atorgant "l'empara sol·licitada es decreti la nul·litat dels autes, retrotreient les actuacions al moment anterior a dictar l'aute de fallida acordat per l'Hble. Tribunal de Batlles de data 14 d'octubre de 1997, a fi de donar audiència als sol·licitants d'empara";

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 88, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè;

Vist el Decret de suspensió de pagaments i fallida de 4 d'octubre de 1969;

Vista la Llei transitòria de procediments judicials de 21 de desembre de 1993;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional de 3 de juliol de 1998, que va admetre a tràmit, amb efectes suspensius, el recurs d'empara interposat pel Ministeri Fiscal;

Vist l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el dia 12 de juny de 1998, per la representació processal dels Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar Gonzàlez Muñoz, personant-se com a codemandants en aquesta causa, d'acord amb el que preveu l'article 94 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, i sol·licitant que el Tribunal Constitucional vulgui tenir per formulat recurs d'empara per violació del dret a un procés degut, del dret a la defensa i del dret a ésser oït públicament i amb justícia;

Vista la còpia de l'expedient concursal F-22-3/97, així com de la resta d'actuacions judicials practicades davant la justícia ordinària;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el dia 21 de juliol de 1998, per la representació processal del Sr. Manel Casal Ruiz, com administrador judicial de la cessació de pagaments i fallida de la societat mercantil andorrana Treballs Públics Espunyes Gonzàlez, SL i -personalment- dels Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar Gonzàlez Muñoz;

Vistes les conclusions formulades, dintre de termini, pel Ministeri Fiscal i per la representació processal dels Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar Gonzàlez Muñoz;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Joan Josep López Burniol;

Antecedents

Primer

Mitjançant escrit amb data 2 d'octubre de 1997, la representació processal de la societat mercantil andorrana Treballs Públics Espunyes González, SL, va formular demanda de declaració de cessació de pagaments, exposant que els Srs. Cèsar González Muñoz i Antoni Canes Martí eren a la data els únics socis, incoant-se el procediment concursal F-22-3/97.

Segon

La Secció Civil del Tribunal de Batlles, mitjançant l'aute del dia 14 d'octubre de 1997, va decretar l'estat de cessació de pagaments i fallida de la societat Treballs Públics Espunyes González, SL i, personalment, dels Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar González Muñoz, en llur qualitat de socis dirigents de l'esmentada empresa, nomenar administrador judicial dels béns de la cessació de pagaments i fallida i donar publicitat a la resolució.

Tercer

La representació dels Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar González Muñoz va formular recurs d'apel·lació contra aquest aute, en base als següents arguments:

- A. La conclusió a la qual va arribar la Secció Civil respecte a la continuació abusiva d'una explotació que ja des de l'any 1994 era deficitària, ha estat efectuada sense intervenció de cap expert comptable i sense que es donés als recurrents possibilitat d'argumentar al seu favor.
- A. Els supòsits de declaració de fallida personal dels socis són previstos com una sanció, el que imperativament requereix que els recurrents siguin escoltats abans que els sigui imposada la sanció.
- A. La precipitació del Tribunal, que va confondre els nombrosos procediments laborals interposats durant la segona quinzena de setembre de 1997, amb una manca de liquidesa i possibilitat de redreçament des de l'any 1994.

Quart

Per aute de data 14 de maig de 1998, la Sala Civil va desestimar el recurs, confirmant i ratificant l'aute de data 14 d'octubre de 1997.

Cinquè

Per escrit de data 21 de maig de 1998, la representació dels Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar González Muñoz va comparèixer davant el Ministeri Fiscal sol·licitant la interposició de recurs d'empara, per haver vulnerat l'aute de la Sala Civil, de data 14 de maig de 1998, l'article 10 de la Constitució.

Sisè

El Ministeri Fiscal, dintre dels terminis i la forma que preveu la Constitució i la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, va formular -amb data 29 de maig de 1998- un recurs d'empara contra l'aute de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, de data 14 de maig de 1998. La seva sol·licitud concreta resideix a demanar a aquest Tribunal que decreti la nul·litat dels autes esmentats i que retrotregui les actuacions del procediment a quo al moment anterior al de dictar l'aute de fallida, acordat pel Tribunal de Batlles en data 14 d'octubre de 1997, a fi de donar audiència a les sol·licitants d'empara.

La línia de la seva argumentació radica en què s'hauria violat el principi de contradicció i de defensa perquè l'extensió de la declaració de fallida a persones que no havien estat parts en el procés a quo, malgrat que la seva audiència prèvia no es prevegi en el Decret de 4 d'octubre de 1969, vulnera la Constitució en ambdós aspectes. I això és així perquè el mateix Decret, per bé que no imposa ni aquest requeriment ni l'audiència d'aquestes persones, tampoc no els la prohibeix, i en conseqüència, possibilita una interpretació conforme al que disposa el text constitucional. Per mandat de la Constitució, l'esmentada audiència prèvia hauria d'haver-se celebrat i, en no fer-se, es va vulnerar el dret fonamental al·ludit.

Setè

En vista de la interposició del recurs, aquest Tribunal Constitucional el va admetre a tràmit per aute de data 3 de juliol de 1998, amb efectes suspensius de les resolucions recorregudes, i va acordar efectuar-ne les notificacions al Ministeri Fiscal, al president del Tribunal Superior de Justícia i al president de la Batllia. També es va notificar a la representació processal dels Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar González Muñoz. Igualment, es va acordar la seva publicació en el Butlletí Oficial del Principat d'Andorra, autoritzant els qui tinguessin interès legítim i directe en la present causa constitucional a al·legar allò que correspongués en dret.

El 21 de juliol de 1998, la representació processal de l'administrador judicial va formular el seu escrit d'al·legacions, argumentant:

- A. Que el dret a la jurisdicció dels Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar González Muñoz no havia estat objecte de vulneració per aplicació de l'article 69 del Decret de 4 d'octubre de 1969, atesa la seva constitucionalitat, ja que ha estat adaptat i reconduït per la Llei transitòria de procediments judicials, de 21 de desembre de 1993.

- A. Que altres ordenaments veïns admeten la declaració de fallida inaudita parte sense que això es consideri inconstitucional, i que en l'ordenament andorrà és una facultat potestativa del batlle i no pas una de preceptiva.

- A. Que sent constitucional l'article 69 del Decret, aquest Tribunal havia de denegar la sol·licitud efectuada pel Ministeri Fiscal.

Novè

Acabada la fase d'al·legacions, es van practicar els trasllats pertinents a fi que es presentessin les conclusions corresponents.

En aquest darrer tràmit, s'han presentat dos escrits: un del Ministeri Fiscal, del dia 21 de setembre de 1998, i un altre, del dia 22 del mateix mes, de la representació processal dels Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar González Muñoz, ratificant-se en els seus respectius escrits anteriors.

Fonaments jurídics

Primer. Sobre les pretensions de les parts.

La pretensió formulada pel Ministeri Fiscal exposa que aquest Tribunal ha de declarar nuls, per haver-se pogut produir una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció –en la seva vessant del dret a la defensa–, els autes de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia de 14 de maig de 1998 i de

la Secció Civil del Tribunal de Batlles de 14 d'octubre de 1997 per tal que es doni audiència als sol·licitants d'empara Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar González Muñoz i es retrotreguin totes les actuacions al moment anterior de dictar-se el primer dels autes esmentats.

Quant a la representació processal dels Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar González Muñoz -declarats en fallida-, els seus escrits contenen la pretensió de que el Tribunal Constitucional dicti sentència declarant la nul·litat de tota l'actuació judicial des del moment immediatament anterior de la declaració de fallida personal dels Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar González Muñoz, per part de la Secció Civil de la Batllia i, per tant, la nul·litat de l'aute de data 14 d'octubre de 1997 (en allò que afecta a la declaració personal de fallida dels recurrents) i de l'aute de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia de data 14 de maig de 1998.

Segon. Sobre la vulneració del dret a la jurisdicció, en la seva vessant del dret a la defensa.

D'acord amb la sentència d'aquest Tribunal de data 11 de setembre de 1998, el petitum es justifica, fonamentalment, per l'adopció d'una determinada interpretació pro Constitutionem de certs preceptes del Decret de 4 d'octubre de 1969 sobre suspensió de pagaments i fallida, que no havien estat interpretats de la mateixa forma (la qual cosa no vol pas dir que s'haguessin interpretat contra Constitutionem) per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia.

Això ens porta a analitzar, abans de fer qualsevol pronunciament, el marc normatiu dins el qual s'ha desenvolupat el procediment concursal objecte del present recurs d'empara. Es tracta, com és ben sabut, del Decret de 4 d'octubre de 1969, sobre suspensió de pagaments i fallida o, segons altres denominacions, sobre cessament de pagaments, arranament judicial i fallida.

I sobre aquest Decret, cal fer dues afirmacions de principi: que aquesta norma sigui preconstitucional no significa que sigui inconstitucional; i que aquesta norma hagi estat validada o no per la Llei transitòria de procediments judicials no li afegeix ni una engruna de constitucionalitat formal o material. Aquesta norma, amb independència de la seva denominació, i de la data en què fou aprovada adquirint la validesa normativa corresponent i el rang jeràrquic que pugui conservar, entra en l'actual ordenament jurídic postconstitucional no perquè una llei postconstitucional en faci esment, sinó sempre que el seu contingut normatiu no s'oposi a la Constitució. Així doncs, no existeix cap validació normativa, ni de contingut ni de rang, atès que l'única cosa que efectua l'esmentada Llei transitòria de procediments judicials és una derogació, per ésser una llei posterior, de determinades previsions orgàniques contingudes en el Decret de 4 d'octubre de 1969 i la seva adequació a la realitat orgànica judicial postconstitucional (vid. articles 195 a 200 de la Llei transitòria de procediments judicials). En conseqüència, no es produeix cap canvi en el contingut material de la seva regulació, sinó que aquest canvi es refereix, exclusivament, a la denominació dels nous conjunts orgànics judicials que van sorgir per mandat de la Constitució. I, malgrat que formalment hagués estat validada o integrada -que no ho ha estat-, aquesta validació o integració hauria

suposat, de forma exclusiva, el reconeixement del seu rang de llei sense que això, cal repetir-ho, comportés al Decret una càrrega especial de constitucionalitat que abans podria haver-li mancat.

Solucionada aquesta qüestió, és l'hora de contrastar els arguments aportats per tal de fonamentarne la pretensió i els arguments que, en el seu moment, va adduir la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia a fi de confirmar l'acte del Tribunal de Batlles, que havia estat recorregut.

Per part del Tribunal Superior de Justícia es va afirmar: que el Decret de 4 d'octubre de 1969 atorga al Tribunal de Batlles la possibilitat d'acordar la cessació de pagaments, declarant al comerciant en estat de fallida o sota arranjament judicial quan segons el seu criteri pugui redreçar-se; que cap precepte de la norma subordina o condiona el criteri del Tribunal al previ anàlisi d'un expert; i que el dret a la tutela judicial efectiva es realitza pel fet d'ésser tramitades les qüestions segons els procediments establerts.

Conseqüentment, el nucli argumental és afirmar que ni l'article 69 ni l'article 70 del Decret no fan cap mena de referència a la necessitat d'audiència prèvia dels afectats abans de declarar la fallida.

No és pas aquest el parer del Ministeri Fiscal ni de la representació processal dels Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar González Muñoz, que assenyalen que s'ha vulnerat l'article 10 de la Constitució per no haver-se donat audiència prèvia als recurrents. Afegeixen, a més, que el Decret de 4 d'octubre de 1969 pot i ha de tenir una interpretació favorable a la Constitució perquè, per bé que no exigeix audiència de les persones en relació amb les quals es projecta la fallida, tampoc no la prohibeix, i la consideració de la Constitució com a norma suprema introdueix indubtablement aquest element com a dret fonamental: en definitiva, el que vol dir és que el buit existent en el Decret hauria d'omplir-se amb l'aplicació directa de la Constitució. Fa esment, respecte a això, de la doctrina d'aquest Tribunal en la causa 96-7-RE del dia 19 de desembre de 1996, en la qual es fixava la doctrina del contingut de l'article 10 de la Constitució, i se'n deduïa la necessitat d'un judici contradictori que compleixi totes les garanties processals i que eviti tota indefensió, a fi que les parts puguin fer valer els seus drets, els seus punts de vista i els seus arguments.

D'entre ambdues posicions, aquest Tribunal s'inclina per la segona. I és que, des de la perspectiva constitucional, per molta confusió patrimonial que pugui haver-s'hi produït, no és possible, en canvi, que hi hagi confusió personal i subjectiva: els drets inalienables de la persona en els quals es basa la dignitat humana i que suposen l'origen de la resta de drets (article 4 de la Constitució) no poden supeditar-se a elements patrimonials de tercers per molt respectables i garantits que aquests siguin i estiguin, llevat dels casos en què la subordinació de l'exercici (i no del contingut) d'un dret fonamental pugui derivar-se de forma directa dels mateixos mandats constitucionals.

D'altra banda, per bé que és ben cert que existeixen béns jurídics en conflicte, com apunta el mateix Tribunal, aquest conflicte, pel que s'acaba de dir, ha de solucionar-se, en el present cas, en favor de la Constitució.

Per tant, és procedent acceptar la petició del Ministeri Fiscal i de la representació processal dels Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar González Muñoz, en els termes que després es diran, i declarar que s'ha lesionat el dret fonamental a ésser escoltat, a un procés contradictori i a la defensa dels Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar González Muñoz.

Tercer. Conclusions.

En atenció als fonaments exposats anteriorment, aquest Tribunal entén que s'ha lesionat el dret a la jurisdicció -en el seu vessant del dret a la defensa- dels Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar González Muñoz i que, en conseqüència, procedeix anul·lar parcialment els autes del Tribunal de Batlles de 14 d'octubre de 1997 i de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia de 14 de maig de 1998, atès que afecten la condició de les persones esmentades i, finalment, que cal retrotreure totes les actuacions que hagin estat verificades amb posterioritat al primer dels autes esmentats i que hagin afectat de forma directa o indirecta les persones el dret fonamental de les quals ha estat lesionat.

DECISIÓ:

En atenció a tot el que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

Primer

Estimar el recurs d'empara formulat pel Ministeri Fiscal, sent codemandants el Sr. Antoni Canes Martí i el Sr. Cèsar González Muñoz.

Segon

Declarar que ha estat vulnerat el dret a la jurisdicció, reconegut per l'article 10 de la Constitució, en el seu vessant de dret a la defensa, dels Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar González Muñoz, pels autes del Tribunal de Batlles de data 14 d'octubre de 1997 i de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia de data 14 de maig de 1998.

Tercer

Anul·lar els pronunciaments continguts en els dits autes relatius a l'extensió de la fallida als Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar González Muñoz, i retrotreure totes les actuacions al moment anterior al de dictar l'aute del Tribunal de Batlles de data 14 d'octubre de 1997, en allò que hagin afectat aquestes persones.

Quart

Publicar la present sentència, d'acord amb el que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada al Ministeri Fiscal, al president del Tribunal Superior de Justícia, al president de la Batllia, a la representació processal dels Srs. Antoni Canes Martí i Cèsar González Muñoz, i a la representació processal del Sr. Manel Casal Ruiz, administrador judicial de la cessació de pagaments de la societat Treballs Públics Espanyes González, SL, ho pronunciem, manem i signem, a Andorra la Vella, el dia dos d'octubre de mil nou-cents noranta-vuit.

Miguel Ángel Aparicio Pérez Pere Vilanova Trias

President

Vicepresident

Joan Josep López Burniol

Magistrat
